

PROVET I LIVSÅSKÅDNINGSKUNSKAP 29.9.2017 BESKRIVNING AV GODA SVAR

Examensämnets censorsmöte har godkänt följande beskrivningar av goda svar.

Om livsåskådningskunskap och bedömningen av ämnet i grunderna för gymnasiets läroplan

Livsåskådningskunskap är ett tvärvetenskapligt läroämne som bygger på humanistiska vetenskaper, kultur- och samhällsvetenskaper samt filosofi. I livsåskådningskunskap ska man bedöma såväl den studerandes förmåga att skickligt och mångsidigt kunna analysera och uttrycka livsåskådningsfrågor som den allmänna förståelsen av begreppet livssyn. Livsåskådningsfrågor är ofta personliga, men reflektionen kring dem bygger på intellektuella dygder, som kritiskt tänkande, konsekvens, entydighet och systematik.

Studentexamensnämnden har beslutat att studentexamensprovet från och med provtillfället hösten 2017 till och med provtillfället våren 2020 kan avläggas både enligt grunderna för gymnasiets läroplan 2003 och enligt grunderna för gymnasiets läroplan 2015. Omarbetningen av grunderna för gymnasiets läroplan 2015 var huvudsakligen en uppdatering. Även om en ny kurs i livsåskådningskunskap lades till och det gjordes vissa ändringar i kursstrukturen, har helheten i fråga om målen för och innehållet i livsåskådningskunskapen inte förändrats på något avgörande sätt. Sektionen för livsåskådningskunskap har haft som mål att utforma uppgifterna så att alla uppgifter i provet hösten 2017 kan besvaras utifrån båda grunderna för läroplanen.

Blooms taxonomi styr utarbetningen av uppgifterna i de digitala proven i realämnena

I kravnivåerna för uppgifterna i de digitala proven i realämnena beaktas Blooms taxonomi för de kognitiva inlärningsmålen samt den variant av taxonomin som Anderson och Krathwohl utvecklat. I de här taxonomierna bedöms den kognitiva process uppgiften kräver på en hierarkisk skala i sex steg: vetande/erinring, förståelse, tillämpning, analys, bedömning och skapande/syntes. De två högsta nivåerna står i omvänd ordning i de två taxonomierna.

Studentexamensnämnden har grupperat kravnivåerna i fyra olika klasser. De nivåer som är förknippade med vetande och förståelse är fördelade på två klasser enligt slutna (A) och öppna (B) uppgiftstyper. Flervalsuppgifter hör exempelvis till klass A och definieringsuppgifter till klass B. De mer krävande nivåerna är också grupperade i två klasser, C och D. Uppgifterna på nivå D kan inkludera ett kreativt element som gör svaret mer krävande i och med att det förutsätter förmågan att tillämpa, utveckla eller modifiera de kunskaper som definieras i grunderna för gymnasiets läroplan, även på områden som inte har behandlats i gymnasiet. Alternativt kan uppgifterna på nivå D ta upp särskilt omfattande och mångsidiga material, eller möjliga nya typer av material, och kombinationer av dem.

Bedömning av svaren i studentexamensprovet i livsåskådningskunskap

Det åskådningsmässiga tänkande som bedöms i studentexamensprovet kommuniceras språkligt. Därför bör man i bedömningen även fästa uppmärksamhet vid hur tänkandet presenteras. Presentationen bedöms på många olika plan, från textens litterära verkningsfullhet till styckeindelningen. Provet är emellertid inte ett prov i modersmålet, och en god skriftlig framställning är ett kännetecken på ett bra svar i livsåskådningskunskap endast i den mån den uttrycker gott åskådningsmässigt tänkande. Det här innebär ofta flera olika drag hos svaret. De viktigaste är att svaret är träffande, enhetligt och övertygande.

Kärnan i ett bra svar är att det är träffande, det vill säga relevant. Goda kunskaper och god förståelse samt en träffande argumentation ger inte upphov ens till ett godkänt svar om de inte svarar på frågan. Därför är den viktigaste av de uppräknade dimensionerna att svaret är träffande. Ett drag hos ett träffande svar är att det är klart.

Svarets enhetlighet har att göra med svarets struktur. Strukturen har i livsåskådningskunskap traditionellt bedömts med den så kallade SOLO-modellen (Structure of the Observed Learning Outcome). Dess roll i bedömningen av livsåskådningskunskap har preciseras genom att den har fokuserats på svarens enhetlighet och genom att lyfta fram att svaret ska vara träffande och övertygande som bedömningskriterier vid sidan av enhetligheten. Examinandens förmåga att begreppsligt strukturera problem och lösningar samt identifiera och utvärdera motiveringar syns i form av ett följdriktigt och flerdimensionellt svar.

Att svaret är övertygande innebär inom livsåskådningskunskap att behandlingen av mångsidiga och åskådningsmässigt väsentliga synpunkter är följdriktig. Svarets faktagrundval är tillräckligt bred och, då frågeställningen kräver det, tillräckligt aktuell. Faktapåståenden, motiverade ståndpunkter och rena åsikter är tydligt åtskilda från varandra och kopplingarna mellan framlagda påståenden och motiveringar är tydlig. Typiskt för livsåskådningskunskapen är användningen av träffande och aktuella exempel. De gör svaret övertygande.

Ett gott åskådningsmässigt tänkande syns i att examinanden har kunskap om begrepp och teorier och behärskar det fenomenkomplex som behandlas. Utöver det här inverkar hur träffande, enhetligt och övertygande svaret är. Liksom i fråga om de kunskapsmässiga färdigheterna är också de övriga dimensionerna av bedömningen i livsåskådningskunskap nästan undantagslöst överlappande så länge svaret uppfyller minimikravet på relevans, det vill säga träffar frågeställningen. Ett svar kan vara bra med tanke på de kunskapsmässiga färdigheterna, men presentationen av tankegångarna kan vara svag, eller tvärtom. Dimensionerna är emellertid inte helt oavhängiga av varandra eftersom presentationen, användningen av begrepp och kunskapen om fenomenkomplexet är förknippade med varandra.

På grund av den natur uppgifterna i livsåskådningskunskap har är aspekter som visar på mognad särskilt viktiga i svaret. Studentexamensnämnden har i sina föreskrifter för de digitala proven i realämnen gett anvisningar för bedömningen av mognad i svaren (https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/tiedostot/reaaliaineiden_digitaalisten_kokeiden_maaraykset_2017_sv.pdf). Det är värt att notera att behandlingen av oväsentliga synpunkter i svaren sänker svarets värde enligt föreskriften.

Tabellen nedan kan vara till hjälp vid bedömningen av studentprovsvaren i livsåskådningskunskap då det gäller hur träffande, enhetligt och övertygande svaret är. De här kriterierna i kombination med de innehållsmässiga kriterierna bildar tillsammans en helhetsbedömning som uttrycks med det poängtal som ges för deluppgiften.

Dimension i bedömningen	/Poängtal 0	25 %	50 %	75 %	100 %
Träffande	Svaret svarar inte alls på uppgiften; uppgiften har väsentligt missuppfattats.	Svaret har vissa kopplingar till frågans område, men det är oklart, förvirrat eller träffar inte saken.	Svaret på uppgiften håller sig till frågan.	Svaret visar på en klar förståelse för uppgiften och dess avgränsning, och det behandlar de mest väsentliga aspekterna.	Svaret visar på en utmärkt förståelse för uppgiften och dess avgränsning, och det behandlar ingående de relevanta aspekterna och endast dem.
Enhetligt (Solo)	Svaret är splittrat och oredigt.	Svaret tar upp en klart relevant aspekt. I övrigt är elementen i svaret slumpmässigt valda eller orediga.	Svaret tar upp flera relevanta aspekter, men de har inte sammanställts i en helhet. Svaret är ofta katalogartat.	De synpunkter som uppgiften berör har kopplats till varandra på ett följdriktigt och mångsidigt sätt. Resultatet är en koherent helhet som besvarar frågan.	I svaret har de för uppgiften relevanta materialelementen ställts i relation till varandra. Begrepp och motiveringar bildar en konsekvent helhet som besvarar frågorna i uppgiften och vid behov beaktar även alternativa infallsvinklar.
Övertygande	Svaret saknar motiveringar eller motiveringarna saknar koppling till de framlagda påståendena.	De motiveringar som ges i svaret anknyter på något sätt till påståendena, men kopplingen mellan dem förblir oklar.	Svaret har motiverats med förnuftiga utgångspunkter och det finns en klar koppling mellan motiveringar och slutsatser.	I svaret diskuteras de flesta relevanta motiveringarna. De har problematiserats och analyserats på ett förnuftigt sätt och argumenten har konstruerats korrekt.	Problematiseringen och analysen av de relevanta motiveringarna är träffande och visar på ett insiktsfullt eget tänkande eller en ingående kunskap om traditionen.

Nya poängtal för det digitala studentexamensprovet i livsåskådningskunskap

Provet i livsåskådningskunskap omfattar nio uppgifter av vilka examinanden ska besvara fem. Provet består av två delar. Del I omfattar sex uppgifter på nivå A, B och C. Var och en av de här uppgifterna ger 0–20 poäng. Del II omfattar tre uppgifter på nivå D, som var och en ger 0–30 poäng. Examinanden kan besvara 3 till 5 uppgifter i del I och 0 till 2 uppgifter i del II. Examinanden kan inte nå det maximala poängtalet i provet (120) utan att besvara två uppgifter ur del II.

I anvisningarna för poängsättning i de tidigare beskrivningarna av goda svar för livsåskådningskunskap nämns två separata fästpunkter för bedömningen. De har varit ett "gott svar" med vilket avsågs ett svar värt 3/6 poäng, det vill säga 50 procent av det maximala poängtalet, och ett "berömligt svar", med vilket avsågs ett svar värt 5/6 poäng eller drygt 80 procent av det maximala poängtalet. I uppgiftsdelar värda 6 poäng tillämpas fortfarande samma skala, även om den andel som 6 poäng utgör av det maximala poängtalet för hela provet har minskat till ungefär en tredjedel jämfört med proven i pappersform. För uppgiftsdelar vars maximala poängtal är mindre än 6 ges i allmänhet bara en bedömningspunkt för cirka 50 procent av poängen. Då det maximala poängtalet stiger underlättas bedömningen av flera på förhand fastslagna bedömningspunkter. Om poängtalet för en uppgift eller deluppgift är 8 eller mera används tre bedömningspunkter: 25–30 procent, 50–60 procent och 75–80 procent. Om en uppgift eller en deluppgift ger mer än 10 poäng ges också en karakterisering av toppoängen. Syftet med den är att lyfta fram aspekter som gör det enklare att placera svaret inom det högsta poängintervallet (75–100 procent).

Uppgiftsspecifika poänganvisningar

Eftersom provet i livsåskådningskunskap bedömer examinandernas eget tänkande i åskådningsfrågor kan svaren öppna sig i många olika riktningar i nästan alla uppgifter. Därför är beskrivningarna av goda svar aldrig mer än riktgivande. Av samma orsak presenterar beskrivningarna av goda svar på ett omfattande sätt olika åskådningsmässiga synpunkter som berör uppgiften, även sådana som inte ingår i gymnasiekurserna. Målet är att ge lärarna som bedömer svaren ytterligare tips om vilka typer av resonemang i fråga om åskådningar som på goda grunder kan ingå i svaren. Vilka saker som ingår i gymnasiekurserna och som examinanderna förutsätts ha kunskap om anges i samband med anvisningarna för poängsättning. I dessa delar har de ovan nämnda dimensionerna – att svaret ska vara träffande, enhetligt och övertygande – beaktats endast mycket knapphändigt. I de flesta fall är det dock motiverat att i bedömningen av varje del av provet granska såväl de kunskapsmässiga dimensionerna som dimensionerna i tabellen ovan.

Uppgiftsdelarna är fördelade på två klasser. Om en uppgiftsdel ger 10 poäng eller mera bedöms den som ett fullvärdigt essäsvaret och de ovan nämnda dimensionerna – träffande, enhetligt och övertygande – ska tillämpas på ett genomgripande sätt. Om en uppgiftsdel ger mindre än 10 poäng utgör svaret inte nödvändigtvis en fullvärdig essä. Då kan också kortare svar, där det inte spelar en så viktig roll att texten är enhetlig eller argumenten övertygande, ge utmärkta poäng. I sådana fall är det ofta väsentligt att hålla sig till saken. Därför begränsas antalet tecken i svar på deluppgifter värda mindre än 10 poäng. Begränsningen gäller maximiantal tecken. Om det angivna antalet tecken underskrids sänks poängantalet inte, så länge sakinhållet är tillräckligt. Om maximiantalet tecken väsentligen överskrids sänker detta poängantalet. I uppgifter med begränsat antal tecken kan examinanden förlora högst 2 poäng om antalet tecken överskridits betydligt. En överskridning på 25–50 procent leder till en minskning på 1 poäng, medan en överskridning på över 50 procent orsakar en minskning på 2 poäng. Minskningen kan dock inte vara större än 50 procent av det maximiantal poäng som uppgiften kan ge. Dessutom minskar poängen givetvis om svaret inte håller sig till saken.

Poängen för uppgifter som består av flera delar fastställs separat för varje deluppgift, om inte annat anges i uppgiften. Ibland kan poängsättningen av en deluppgift, exempelvis 1.1. i provet i livsåskådningskunskap hösten 2017, vara förknippad med flera förhållandevis självständiga delar, som i exempelfallet med två olika evenemang i anknytning till jubileumsåret för Finlands självständighet. I sådana fall kan uppgiften bedömas så att varje del beaktas separat, varvid de respektive delarna inte nödvändigtvis behöver bedömas som essäer. Men om examinanden – exempelvis för att göra en jämförelse – väljer att behandla de olika delarna tillsammans kan deluppgiften utgöra en hel essä. Då påverkas bedömningen av kriterierna som berör struktur i tabellen ovan – enhetligt och övertygande. Examinandens val av metod för att besvara uppgiften inverkar emellertid inte på kravnivån för bedömningen. För att nå de högsta poängen för en uppgiftsdel ska svaret dock i regel inkludera något som kopplar det till svaret som helhet, och poängen för denna del av svaret motsvarar kraven på enhetlig och övertygande struktur.

Del I

1. Finland 100 år (20 p.)

I grunderna för läroplanen 2003 (GLP03) ansluter sig uppgiften till punkten "begreppen världsbild, världsåskådning och livsåskådning och deras inbördes förhållande" i kursen Världsbilden (LK2). Motsvarande punkt i läroplanen 2015 (GLP15) finns i kursen Världsåskådning och kritiskt tänkande (LK1). I GLP15 anknyter uppgiften dessutom till punkten "den finländska kulturens och identitetens historiska utveckling" i kursen Kulturens inverkan på människans livsåskådning (LK4). I stort sätt samma innehåll finns i kursen Det kulturella arvet och identiteten (LK4) i GLP03.

När Finland blev självständigt 6.12.1917 innebar det att en ny stat kom till. Att höra till den här staten innebär finskt medborgarskap, som redan i sig kan ses som en betydande aspekt med tanke på världsåskådning. Inom medborgarskapet har det dock alltid funnits grupper som skiljer sig från varandra i fråga om etnicitet, nationalitet, språk, kultur, världsåskådning, socioekonomisk ställning samt ålder, och fritidsintressen och i många andra avseenden. Vid hundraårsjubileet kan de betona olika aspekter, vilket gör att olika faktorer som har betydelse för världsåskådningen kan framträda. Det väsentliga är att beskriva de utvalda evenemangens betydelse för världsåskådningen.

Temat för jubileumsåret är att den ovan beskrivna mångfalden i fråga om världsåskådningar fungerar tillsammans. Det är väsentligt att förstå att temat "tillsammans" står för ett viktigt mål och ett värde, som man har lyckats uppnå ibland bättre, ibland sämre. Början av självständigheten överskuggades av inbördeskriget, som bottnade i motsättningen mellan de vitas och de rödas politiska världsåskådning. Olika nationella, åskådningsmässiga och sexuella minoriteter har behandlats på olika sätt i olika tider. Under de senaste årtiondena har speciellt nedskärningar som hänger samman med hårda ekonomiska värden väckt frågan om man vill hålla kvar alla som är i en svagare ställning, som arbetslösa, invandrare, pensionärer och fattiga barnfamiljer, i den gemensamma staten. Samtidigt är en stor del av Finlands befolkning nationellt ovanligt homogen, vilket kan vara till förmån, lika gärna som till förfång för en genuin samexistens för alla. I den samhälleliga och kulturella debatten i Finland har man ofta också betonat uppriktighet och likstämighet. Det här har för det mesta – med mer eller mindre knarr – vunnit stöd hos en stor del av befolkningen, vilket syns till exempel i vinterkrigsandan, Kekkonenandan, grundskolan och konkurrenskraftsavtalet. Det har dock alltid funnits grupper och världsåskådningar som inte har fått plats i den gemensamma konsensusen.

1.1.

I uppgiften kan examinanden mycket fritt beskriva evenemang med anledning av Finlands hundraårsjubileum som har arrangerats eller som ännu ligger i framtiden. Det väsentliga är att argumentera för deras betydelse för världsåskådningen. Om examinanden diskuterar evenemangen separat är det naturligt att svaret disponeras på två delar som inte i sig behöver vara särskilt omfattande. Då finns det ingen orsak att bedöma svaret som en essä.

Vartdera evenemanget som examinanden valt att presentera ger 0–5 poäng: 1 poäng för ett hundraårsevenemang, 2 poäng om dess betydelse för världsåskådningen har noterats. De sista 2 poängen ges för en analys av evenemangets betydelse för världsåskådningen.

Svaret på punkt 1.1. kan även utgöra en essä, exempelvis om examinanden kopplar ihop de evenemang hen har valt. I så fall ska kriterierna i tabellen ovan beaktas i bedömningen.

1.2.

Bedömningen ska ta fasta på mosaiken av enhetlighet och olikhet. Medborgarskapet har i Finland varit starkt förknippat med en nationell berättelse som betonar homogenitet och vars inverkan ska beaktas i svaret. Examinanden ska gå in på olika minoriteter och deras samexistens i Finland. Behandlingen kan vara historisk eller fokusera på dagens situation och framtiden.

Svaret på punkt 1.2. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 3-poängssvar beskriver examinanden på något sätt minst två olika världsåskådningar och redogör för vilka faktorer som inverkar på deras samexistens med andra åskådningar i Finland. Alternativt kan svaret bestå av en mångsidig redogörelse för vilken ställning en åskådning har i Finland.

I ett 5-poängssvar beskriver examinanden minst två olika världsåskådningar och de faktorer som påverkar deras samexistens med andra åskådningar i Finland. Av svaret framgår åtminstone implicit mosaiken av enhetliga och olika åskådningar, till vilken de utvalda åskådningarnas samexistens kopplas. Alternativt kan examinanden behandla skillnader i världsåskådningar på ett mångsidigt sätt ur olika synvinklar, i till exempel etniskt, kulturellt, politiskt och religiöst avseende.

I ett svar som är värt 8 poäng framkommer bägge faktorer som nämnts som alternativa i 5-poängssvaret.

I ett svar som ger högsta poäng är det väsentligt att på ett mångsidigt sätt analysera olika faktorer, exempelvis etnisk-kulturella, åskådningsmässiga och politiska, som har betydelse för världsåskådningen och att utförligt argumentera för de framlagda utvecklingslinjerna till grund för bedömningen.

2. Sociala medier och identitet (20 p.)

I GLP15 ansluter sig uppgiften till punkten "Mediernas -- inverkan på världsbilder och -åskådningar samt den egna livsåskådningen" i kursen Världsåskådning och kritiskt tänkande (LK1) och till punkten "identitet, livsval och livsbalans" i kursen Människan, identiteten och ett gott liv (LK2). Motsvarande punkter finns i kurserna Världsbilden (LK2) och Ett gott liv (LK1) i GLP03.

Sociala medier spelar en allt större roll i människors liv. De möjliggör inte bara nya sätt att kommunicera och dela innehåll med andra, utan ger också tillfälle att skaffa sig en utkomst. Men sociala medier kan också bli en belastning. Australiern Essena O'Neill skaffade sin utkomst med sina Instagram-bilder och reklamavtal som var kopplade till dem, men bestämde sig för att lämna tjänsten. Hon motiverar sin lösning i ett inlägg på Youtube, från vilket den brittiska dagstidningen *The Guardian* har klippt ihop det montage som utgör materialet till uppgiften. Inlägget har tre delar. Först beskriver O'Neill hur hon i sina egna och andras ögon levde ett "drömliv". Därefter berättar hon att hon, trots att hon hade "allt", ändå var olycklig. Till slut vädjar hon till sina tittare och uppmanar dem att vara verksamma i det "verkliga livet" och försäkrar att de inte behöver bevisa sitt värde i sociala medier. Den artikel ur *The Guardian* som utgör det andra materialet i uppgiften ger en mer detaljerad bakgrund till O'Neills verksamhet på Instagram och hennes motiv till att sluta.

2.1.

I uppgiften gäller det att bedöma O'Neills påstående att hennes liv på Instagram inte var ett "verkligt liv". För att kunna göra bedömningen behövs någon form av redogörelse för var O'Neill menar med sitt påstående och den uppdelning i "drömliv" i sociala medier och "verkligt liv" som påståendet bygger på. Det väsentliga i bedömningen i fråga om värden är att ta upp vilka argument O'Neill har för sitt påstående och ta ställning till huruvida de är goda eller dåliga.

I videon förknippar O'Neill "drömlivet" med ett stort antal följare i sociala medier, snygga bilder, modellagenturer och framgång. Hon säger att allt i hennes liv tog sikte på att bara producera bilder och skaffa följare. Det här är ett slags nyckelpåstående i materialet, som det lönar sig att disponera svaret kring. Det är naturligt att göra tolkningen att om målet med det överkliga "drömlivet" bara är att producera vackra bilder och skaffa fler följare, ska man inte definiera målen för "det verkliga livet" på det här sättet. Utöver målet med livet kan O'Neills påstående bedömas med tanke på vilket slag av identitet ett sådant liv bygger på. Därutöver är det naturligt att diskutera hur livet känns: är det lyckligt?

I artikeln i *The Guardian* berättar O'Neill också att bilderna, trots att de utges vara äkta, är iscensatta. Bilderna avslöjar inte heller affärsverksamheten i bakgrunden. Aspekter av den här sorten gynnar inte det intryck som skapas för följarna. På det här sättet gav O'Neill dem en vilseledande bild av ett framgångsrikt liv som är värt att försöka uppnå. Ändå kändes det inte så för henne, utan hon var olycklig. Hon kände att hennes värde bestämdes via siffror och bilder. Av de här orsakerna anser hon att hennes liv på Instagram inte var ett "verkligt liv". O'Neill verkar alltså tänka att ett verkligt liv inte kan ha som mål att producera bilder och skaffa följare eller åtminstone kan målen inte begränsa sig till verksamhet av det här slaget. Det här verkar som en välgrundad ståndpunkt. Om examinandan framför en avvikande bedömning ska hen motivera den med största omsorg.

Svaret på punkt 2.1. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 3-poängssvar för examinandan fram någon träffande iakttagelse om O'Neills påstående att hennes liv på Instagram inte var ett "verkligt liv".

I ett 5-poängssvar tar examinandan flera synpunkter i materialet i beaktande och presenterar något slag av bedömning av O'Neills påstående.

I ett 8-poängssvar gör examinanden en följdriktig och mångsidig bedömning av O'Neills påstående. Examinanden tolkar på ett träffsäkert sätt O'Neills åtskillnad mellan "verkligt liv" och "drömliv" och visar klart om hen anser att O'Neills argument är övertygande.

2.2.

Examinandens beskrivning av sin egen användning av sociala medier kan se ut på väldigt olika sätt. Det naturliga är att i viss mån jämföra sitt eget förhållningssätt med Essena O'Neills erfarenheter i materialet. En infallsvinkel är att gå in på skillnaderna mellan användningen av sociala medier för nöjes skull och för professionella ändamål. Om examinanden berättar att hen inte alls använder sociala medier kan hen använda O'Neills synpunkter eller andra motiveringar som argument. Uppgiften utgår inte från att alla borde använda sociala medier, materialet förespråkar ju snarare det motsatta. Däremot utgår uppgiften ifrån att en examinand som inte är aktiv i sociala medier har varit tvungen att fundera på sina grunder för det.

Svaret på punkt 2.2. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 3-poängssvar beskriver examinand sin egen aktivitet i sociala medier och framför någon iakttagelse om dem som rör identitet och livsåskådning.

I ett 5-poängssvar resonerar examinand om sin egen aktivitet i sociala medier. Examinanden framför synpunkter som rör sociala medier i fråga om identitet och livsåskådning, i vilka flera aspekter i materialet beaktas.

I ett 8-poängssvar är examinandens resonemang följdriktigt och mångsidigt och i det relateras flera synpunkter i materialet till examinandens egen identitet och livsåskådning.

3. Brödkö (20 p.)

I GLP03 ansluter sig uppgiften till punkterna "människan som social varelse, växelverkan mellan individerna och gemenskapen, det privata och det offentliga" och "olika teorier om hur samhället är uppbyggt och om hur det förändras" i kursen Individ och samhället (LK3). I GLP15 ansluter sig uppgiften till punkterna "sambandet mellan ekonomisk och politisk makt i dagens Finland och i den globala marknadsekonomin, följderna av individens val som konsument och medborgare på olika samhällsnivåer" och "människan som social varelse, interaktion och gemenskap mellan individer: det privata och det offentliga, erkännandrelationer och signifikanta andra, roller och gemensamma normer" i kursen Individ och samhället (LK3).

Uppgiften har en bild av en brödkö, och utgående från den ställs frågan om förhållandet mellan individens och samhällets ansvar. Man kan närma sig frågan lika väl från ett perspektiv som betonar individens ansvar, då det att hen står i brödkön ses som en följd av egna val. Därmed är hen själv ansvarig för sin situation. Man kan argumentera för det här synsättet genom att till exempel betona att den nordiska välfärdsstaten garanterar alla finländare rimliga möjligheter bland annat i form av gratis utbildning och olika former av bidrag. Om en individ trots allt hamnar i svårigheter i sitt liv och marginaliseras beror det på de egna valen. Ur ett annat perspektiv kan frågor kring fattigdom och utslagning snarare ses som ett strukturellt problem i samhället. Då minskar individens ansvar för sin egen situation.

I ett extremfall skulle individen egentligen kunna ses som helt utan ansvar för sin situation. Möjliga argument då man framhäver samhällets ansvar är otillräckliga stöd och tjänster, en hård konkurrens på arbetsmarknaden, arbetslöshet eller den växande klyftan mellan samhällsklasserna.

Examinanden kan också dekonstruera motsättningen i uppgiftsbeskrivningen och framlägga att problemen kan bero på såväl individers val som strukturer i samhället. Examinanden kan också påpeka att problemen kan vara förknippade med dålig tur. En individ kan exempelvis råka ut för en trafikolycka, och därmed förlora sin rörelseförmåga. Lika väl kan en del individuella problem vara helt beroende av individens val, och exempelvis bero på hans arvsanlag. Hen kan exempelvis insjukna i en ärftlig sjukdom som hindrar hen från att utbilda sig och arbeta.

I uppgiften förutsätts inte att examinandan använder sig av samhällsfilosofiska teorier och fulla poäng kan nås med en tydlig och följdriktig argumentation. Det kan ändå ses som en fördel om examinandan på ett lyckat sätt kombinerat teorier eller politiska ideologier med svaret.

Svaret är en utförlig essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 5-poängssvar förmår examinandan välja perspektiv i sitt svar men klarar inte av att argumentera övertygande för det.

I ett 10-poängssvar presenterar examinandan förhållandevis träffande motiveringar för det valda perspektivet eller presenterar relevanta motiveringar för bägge perspektiven.

I ett 15-poängssvar presenterar examinandan en följdriktig analys av olika orsakssamband, som kan påverka att en individ uppsöker mathjälp.

För att nå fulla poäng ska examinandan beakta bägge perspektiven och detaljerat behandla dem i sitt svar. Examinanden kan ändå fritt välja sin hållning och argumentera för den.

4. Kulturer och klädsel (20 p.)

I GLP03 ansluter sig uppgiften till punkten "kulturens betydelse förr och nu" i kursen Det kulturella arvet och identiteten (LK4). I GLP15 ansluter sig uppgiften till punkten "växelverkan mellan kulturer och civilisationer samt monokulturalismens omöjlighet: kulturell mångfald och global kultur samt deras olika inverkan på livsåskådningar och samhällen" och "kulturarvet: olika seder och bruk, kulturellt självuttryck, kulturens inverkan på individens världsbild och livsåskådning, Unescos världsarvskonvention" i kursen Kulturens inverkan på människans livsåskådning (LK4).

Materialet i uppgiften grundar sig på en match i beach volley för damer i olympiska spelen i Rio 2016. I den syns mötet mellan olika kulturer mycket konkret i klädseln. Matchen väckte mycket debatt, och dräkten som de egyptiska spelarna använde både försvarades och kritiserades. Samtidigt fick det tyska lagets traditionella beach volley-klädsel kritik för att vara för sexig.

4.1.

I punkt 4.1. ska examinanden förstå religionens inverkan på det egyptiska lagets spelkläder. I enlighet med islam bär alla spelare synnerligen täckande sportkläder. Den tyska spelarklädselns kulturella koppling är inte lika klar men man kan närma sig den till exempel genom det så kallade västerländska frisinnet eller kulturen som betonar sexualitet. Det är viktigt att notera att såväl reglementen som media oftast fokuserar på kvinnliga idrottares klädsel.

Svaret på punkt 4.1. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 3-poängssvar för examinanden fram på något sätt relevanta men osammanhängande synpunkter på det givna materialet.

I ett 5-poängssvar analyserar examinanden båda spelarnas klädsel. Examinanden analyserar på ett träffande och mångsidigt sätt de kulturella faktorer som påverkar i bakgrunden till någondera spelarens klädsel eller för fram en relevant synpunkt på bägge spelares klädsel.

I ett 8-poängssvar lyckas examinanden på ett träffande och mångsidigt sätt argumentera för de kulturella faktorer som påverkar i bakgrunden till bägge spelares klädsel.

4.2.

De olympiska spelen är ett exempel på ett evenemang som samlar människor med olika kulturbakgrund och som följs av media över hela världen. Ur ett antropologiskt perspektiv är de olympiska spelen i sig ett kulturevenemang som är förknippat med sina egna traditioner. De olympiska spelen erbjuder därmed en möjlig utgångspunkt för ett svar, men ett bra svar diskuterar frågan om de kulturella traditionernas ställning i en värld av global informationsförmedling ur ett bredare perspektiv. Tack vare den snabba och vidsträckta informationsförmedlingen är vi alltmer medvetna om andra kulturer och olika sätt att leva. Det här kan leda oss mot enhetligare seder och bruk. De multinationella storföretagens synliga reklamkampanjer på massevenemang och i de medier som följer evenemangen kan också bidra till utvecklingen.

Den internationella kommersiella kulturen har också väckt motreaktioner och i vissa sammanhang har lokala kulturer fått mer inflytande. Detta medför visserligen att de lokala kulturerna snabbt kommersialiseras och utvidgas. Att "coca cola-kulturen" i viss mån har försvunnit kan också ses som en följd av att den kommersiella kulturen ständigt individualiseras. Den här synen kan vidareutvecklas till exempel genom att gå in på religionernas nya uppsving och olika nationella rörelsers växande popularitet. Svaret ska diskutera vartåt den här utvecklingen är på väg och vilken roll medierna spelar i den.

Svaret på punkt 4.2. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 3-poängssvar för examinanden fram osammanhängande iakttagelser om kulturtraditionernas roll i en värld av global informationsförmedling.

I ett 5-poängssvar förstår examinanden hur den allt snabbare informationsförmedlingen kan påverka kulturtraditioner, och ger åtminstone ett exempel som stöd för sin syn.

I ett 8-poängssvar presenterar examinanden en följdriktig och mångsidig syn på kulturtraditionernas ställning och framtidsutsikter i en tid av global informationsförmedling och globala medier.

5. Möte mellan åskådningar (20 p.)

I GLP03 ansluter sig uppgiften till de punkter som behandlar religiositetens väsen, religionskritik och ateism i kursen Olika sätt att förklara världen i livsåskådningstraditionen (LK5). I GLP15 är punkterna i stort sett lika i kursen Livsåskådningarnas värld (LK5) i GLP15.

I dialogen representerar Taravangian en rätt begränsad religiös världsåskådning. Sin välvilja till trots förefaller han ha svårt att förstå en ateist. Jasnah Kholin i sin tur står för en traditionell ateistisk argumentation, som utdraget verkar favorisera.

Taravangians första antagande hänger samman med mångtydigheten i verbet *tro*. Enligt det kan en icke-religiös person inte tro på något alls. Även om antagandet är populärt också i samtal i verkliga världen påvisar Kholin lätt dess svaghet. Därefter övergår Taravangian till moralens område genom att framföra att den Allsmäktige bestämmer vad som är rätt och vad som är fel. Det här är en komplicerad fråga. Kärnan i den omfattar den bekanta frågeställningen från Platons dialog *Euthyfron*: är det goda (heliga, fromma) gott för att gudarna älskar det, eller älskar gudarna det goda för att det är gott? I den västerländska filosofin har frågan besvarats på båda sätten. En annan relevant fråga är utfärdandet av lag. Taravangian tror inte på att människor handlar moraliskt utan sanktioner. Kholin i sin tur för fram att människor förmår det här och att en moral som grundar sig på sanktioner inte alls är moral. Den grundläggande åskådningsmässiga oenighet som kvarstår gäller såväl moralens natur och möjlighet som den mänskliga naturen. I slutet av dialogen tar Kholin ett exempel från matematiken, där verkligheten är som den är oberoende av gudarna. I den åskådningsmässiga koherensens namn borde Taravangian antagligen inte godkänna det här exemplet, och hans svar "kanske" låter frågan bero. Det råder samförstånd om att ifall exemplet utvidgas till att gälla moral och ett gott liv upphör grunderna för gudatro i den mening Taravangian avser att existera.

5.1.

I uppgiften är det meningen att examinanden ska beskriva och analysera påståenden och motiveringar, och behöver därmed inte komma med en bedömning av dem. Att lägga fram en bedömning är dock inte fel och kan beaktas i bedömningen av punkt 5.2. Essäformen är den naturligaste för att disponera punkt 5.1. i svaret och i bedömningen av den ska alla dimensioner i den ovannämnda tabellen beaktas. Analysen kan också göras genom att räkna upp och analysera enskilda argument. Då avgörs antalet poäng enligt hur omfattande och träffande varje enskilt argument är.

I ett 3-poängssvar identifierar och beskriver examinanden några påståenden och motiveringar som förs fram i dialogen.

I ett 5-poängssvar analyserar examinanden korrekt flera av dialogens påståenden och motiveringar som gäller världsåskådning och moral.

I ett 8-poängssvar är analysen komplett och följdriktig. De åskådningsmässiga och etiska sambanden mellan argumenten är klart strukturerade.

5.2.

Examinanden kan inta valfri ståndpunkt. Examinanden kan också i vissa argument hålla med Taravangian och i andra med Kholin. Bedömningar som framförts i punkt 5.1. kan i viss mån beaktas i poängsättningen, trots att de inte har upprepats i punkt 5.2. Svaret på punkt 5.2. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 3-poängssvar kan examinanden på ett välgrundat sätt försvara åtminstone en av dialogens synpunkter. Alternativt kan examinanden på ett riktgivande sätt bedöma dialogen som helhet.

I ett 5-poängssvar kan examinanden ge en bedömning om flera av argumenten i dialogen och om samtalsparternas helhetssyn när det gäller världsåskådning och moral.

I ett 8-poängssvar är bedömningen mångsidig och följdriktig. Examinanden ger en bedömning av nästan alla argument och bildar sig en helhetsbild av dem. Som extra meriter, som inte krävs ens för fulla poäng, räknas till exempel att diskutera textens partiskhet och att förknippa argumenten med religionsvetenskapliga, religionsfilosofiska och metaetiska diskussioner.

6. Förstärkt verklighet (20 p.)

I GLP03 ansluter sig uppgiften till punkten "skolan, medierna och konsten som skapare och förmedlare av världsbilden", "brytningar i den västerländska världsbilden", "våra erfarenheter, världsuppfattningars och föreställningars uppkomst och tillförlitlighet" och "rationell bedömning av världsbilder och kunskapskällor" i kursen Världsbilden (LK2). I GLP15 nämns i kursen Världsåskådning och kritiskt tänkande (LK1) "nöjesindustrins – inverkan på världsbilder och -åskådningar samt den egna livsåskådningen". I vissa fall kan också punkten "undersökning av typiska kognitiva förvrängningar i samband med behandling av information och gestaltning av den omgivande verkligheten" komma i fråga. Den egentliga kursen som uppgiften utgår från är Teknologi, världsåskådningar och mänsklighetens framtid (LK6) i GLP15 och i den punkten "människans förhållande till – den tekniska utvecklingen". De centrala målen i kursen är de där examinanden förutsätts "kunna bedöma betydelsen av den – vetenskapstekniska revolutionen för nutida världsåskådningar och för sin egen livsåskådning" och "förstå olika attityder till teknologin och dess utveckling samt förstå hur de teknologiska och tekniska förändringarna står i relation till förändringar i miljön, samhället och kulturen".

Människans bild av världen skapas i stor utsträckning utifrån hennes sinnen. Människans sinnen har utvecklats under en oerhört lång biologisk evolution. Att dagens teknik gör det möjligt att skapa sinnesintryck på ett nytt sätt kan i princip i grunden förändra sätten för mänsklig varseblivning och därmed världsbilden och livsåskådningen.

Förstärkt verklighet kan å andra sidan studeras som ett tekniskt hjälpmedel i såväl nyttoanvändning som i underhållning. Då fortsätter den en lång utvecklingslinje som inkluderar till exempel teleskopet, glasögonen, hörapparaterna, radion, filmen, televisionen, internet och pekskärmen. Även de här uppfinningarna har förändrat vårt förhållande till världen i grunden. Till exempel utvecklingen av teleskopen har gjort astronomin till exakt vetenskaplig forskning och samtidigt har den påverkat människornas världsbild så att vi upplever att vi lever i ett enormt materiellt universum, där vårt solsystem bara är en ynka partikel. Radion, televisionen och internet har i sin tur förvandlat jordklotet till en enda by, där man med egna sinnen kan följa händelser på andra halvklotet i realtid.

En annan extrem linje betonar det exceptionella i förstärkt verklighet genom att den blandar fakta och fiktion. Det som kanske mest naturligt öppnar sig här är olika skrämmande scenarier från Pokémon Go-spelare som blir överkörda av bilar till ett fullständigt försvinnande av kontakten med verkligheten. På den här linjen är det viktigt att märka att människor i alla tider har placerat olika figurer i verkligheten som i dag ses som fiktiva. Man har vidare trott att det är möjligt att med mänskliga sinnen iaktta de här figurerna, som ritomtar och demoner. Det här kan ha lett till vissa beteendemönster, som enligt dagens tänkande är irrationella, men nästan aldrig ledde det till att kontakten med verkligheten skulle ha gått förlorad. Att betona den förstärkta verklighetens särdrag kan också få positiva nyanser. Frans Mäyrä, som är professor i spelforskning, säger att den ursprungliga idén med spel med förstärkt verklighet var att få människor att se nya platser och företeelser i sin omgivning. Mäyrä understryker också de positiva egenskaperna i spelet Pokémon Go, som att unga rör på sig och att spelet har fått folk att prata med varandra på offentliga platser.

De ovannämnda tankegångarna kan kombineras i svaret på väldigt varierande sätt. De kan också kompletteras med egna erfarenheter. Trots att hänvisningen till Pokémon Go i inledningen till uppgiften kan locka till behandling av egna erfarenheter godkänns de bara när de har en klar betydelse i fråga om världsåskådningen och inte ges en oproportionerligt stor roll.

Svaret är en omfattande essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 5-poängssvar framför examinandena några relevanta synpunkter på den förstärkta verklighetens betydelse för världsåskådningen.

I ett 10-poängssvar diskuterar examinandena fenomenet ur olika synvinklar och visar att hen förstår hur de olika faktorerna påverkar världsåskådningen.

I ett 15-poängssvar är resonemanget följdriktigt och mångsidigt. Examinanden beaktar särdragen i både en större teknologisk utveckling och förstärkt verklighet.

Utmärkande för ett svar som ger högsta poäng är en utomordentlig förståelse av den förstärkta verklighetens och i ett större perspektiv även den teknologiska utvecklingens betydelse för världsåskådningen på lång sikt.

Del II

7. Underhållningsmedia, världsbild och makt (30 p.)

I GLP03 ansluter sig uppgiften till punkten "medier och konsten som skapare och förmedlare av världsbilden" i kursen Världsbilden (LK2), i synnerhet till målet att de studerande "ska utveckla sin förståelse för olika institutioners betydelse när det gäller att utforma och förmedla en världsbild". I punkt 7.2. är avsnittet "olika former av makt och maktstrukturer" viktigt. Målet att de studerande "ska lära sig att bedöma den verksamhet som individer, grupper och institutioner bedriver som en del av maktutövningen i samhället" är av särskilt vikt. I GLP15 anknyter uppgiften till punkterna "skolans, mediernas, politikens, vetenskapens, konstens, nöjesindustrins samt religiösa och kulturella samfunds inverkan på världsbilder och -åskådningar samt den egna livsåskådningen" och "logiken enligt vilken medier och andra informationskällor fungerar, kritisk granskning av dem ur ett livsåskådningsperspektiv samt argumentationsanalys kring livsåskådningsfrågor, ur olika synvinklar" i kursen Världsåskådning och kritiskt tänkande (LK1). Uppgiften ansluter sig också till punkten "samhälleliga utopier och dystopier samt deras kritiska potential: ideal och skräckbilder som förstoringsglas och drivfjädrar i dagens samhälle" i kursen Individen och samhället (LK3) och till kursen Teknologi, världsåskådningar och mänsklighetens framtid (LK6), och dess innehåll "från myten om Prometheus till tekniska utopier och dystopier, människans förhållande till upplysningens ideal och den tekniska utvecklingen.

I avsnittet beskrivs en konstellation där det förfaller finnas en betydande skillnad i levnadsstandard mellan de underlydande och det regerande "Capitolium". Makten upprätthålls med hjälp av väpnad bevakning. Dessutom påminns de underlydande som några generationer tidigare gjort uppror ständigt om revoltens höga pris genom ett program som varje år kostar två ungdomar livet, men som tjänar som reality-tv-underhållning för makteliten. Underhållning av den här typen, där det gäller att klara sig i svåra förhållanden, hör på sätt och vis till vardagen också i dag. Det är dock klart att vi ligger långt från upplägget i *Hungerspelen*, eftersom deltagarna inte dör och spelen inte stöder statens maktapparat. Bok- och filmserien väcker ändå frågor om huruvida dagens demokrati fungerar, då underhållningselementet hela tiden ökar.

7.1.

Underhållning har länge använts för att befästa makthavarnas ställning. Åtminstone ända sedan romarnas cirkusnöjen har det varit en känd strategi att flytta uppmärksamheten från samhällsstrukturerna till underhållning. Även i exempelvis krigspropaganda spelar underhållning en stor roll. Krigspropagandan motsvarar den i utdraget beskrivna situationen, där nöjesindustrin direkt tjänar de mål som samhällets makthavare har ställt upp. Detsamma brukar vara fallet i totalitära stater.

Den moderna nöjesindustrin har enorma möjligheter att påverka samhället. I moderna demokratier representerar å andra sidan största delen av nöjesindustrin sina egna kommersiella maktstrukturer och är därmed inte direkt i staternas tjänst. Ändå har den stor inverkan på maktstrukturerna i fråga om åskådning och attityder. Glorifieringen av direkt aktion i Hollywoodfilmerna och de stater, åskådningar och politiska ideologier som "skurkarna" står för i dem utgör ofta exempel på ett mycket direkt stöd för både marknadsekonomi och de politiska riktlinjer som USA representerar.

Svaret på punkt 7.1. är en omfattande essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 4-poängssvar för examinanden fram några relevanta aspekter på underhållningsmediernas verkningar på samhällets maktstrukturer.

I ett 8-poängssvar för examinanden fram några relevanta aspekter på underhållningsmediernas verkningar på samhällets maktstrukturer i såväl demokrati som i totalitarism och jämför dem med varandra.

I ett 12-poängssvar är jämförelsen följdriktig och mångsidig. Examinanden beaktar i sitt svar både den samhälleliga maktutövningens karaktär och underhållningsmediernas särdrag.

Ett svar som ger fulla poäng präglas av en djuplodande helhetssyn på temat. Examinanden utnyttjar på ett insiktsfullt sätt materialet, det vill säga filmen som med hjälp av science fiction tar ställning till samhällsstrukturerna i vårt eget samhälle.

7.2.

Underhållningsmedier är ett mycket vittomfattande begrepp. Svaret kan avgränsas till reality-tv-program som även de finns i mycket varierande former. Det gemensamma för dem är att de inte är spelade. De medverkande är "vanliga" människor och frånvaron av det fiktiva elementet är en faktor som underlättar tittarnas identifiering med programmen. En annan möjlighet är att resonera om man själv skulle vilja framträda i ett sådant program. Det här är förknippat med tanken på att vara framme i offentligheten, vilket kan ha många slags följder som rör människo- och samhällsuppfattningen. Med tanke på världsåskådningen kan det faktum att de här programmen ofta är tävlingar ha en stor betydelse. På så sätt gynnar de en tävlingsinriktad människo- och världs bild. Oavsett hur examinanden avgränsar sin diskussion måste ett bra svar visa att examinanden förstår begreppet nöjesmedia.

Svaret på punkt 7.2. är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 4-poängssvar för examinanden fram några relevanta aspekter på reality-tv-underhållningens inverkan på människors världs bild.

I ett 8-poängssvar hanterar examinanden begreppet världs bild på ett kunnigt sätt och behandlar företeelsen ur olika perspektiv. Examinanden kan antingen gå in på olika programformat och bedöma deras verkningar eller presentera en utförlig och välgrundad bedömning av vilka verkningar ett visst programformat, till exempel i stil med Hungerspelen, har.

I ett 12-poängssvar är bedömningen följdriktig och mångsidig och lägger fram en utförlig och välgrundad syn på medieunderhållningens natur och dess inverkan på världs bilden. Svaret tar upp olika former av medieunderhållning, exempelvis olika programformat.

Ett svar som ger högsta poäng utmärks av djupa insikter om underhållningens betydelse för världs bilden.

8. Lycka (30 p.)

I GLP03 ansluter sig uppgiften till punkten "ett gott liv, människans grundläggande behov, världsliga och religiösa modeller för ett gott liv" i kursen Ett gott liv (LK1) och punkten "samiska, finländska och europeiska kulturdrag och deras betydelse i dag" i kursen Det kulturella arvet och identiteten (LK4). I GLP15 ansluter sig uppgiften till punkten "olika uppfattningar om ett gott liv samt vilken roll andra människor, djur och miljö spelar i ett gott liv" i kursen Människan, identiteten och ett gott liv (LK2) samt punkten "den finländska kulturens och identitetens historiska utveckling, mångfald och minoritetskulturer i Finland" i kursen Kulturens inverkan på människans livsåskådning (LK4).

Det är ytterst svårt att mäta lycka, och att förstå det här är en god utgångspunkt för ett svar på hela uppgiften. I undersökningen och dess kriterier blir vikten av yttre element framträdande, och på sätt och vis mäter den mer de strukturer som möjliggör ett gott liv än lycka. Kan man anta att människorna i de länder som toppar resultaten verkligen är lyckligare än människorna i länder som klarat sig sämre? Om man bytte kriterier skulle resultatet säkert vara mycket annorlunda. Å andra sidan skapar undersökningen kriterier för att mäta lycka, kriterier som går utöver den subjektiva upplevelsen. Det viktiga i svaret är att utgående från materialet analysera begreppet lycka och en förmåga att framföra en egen välgrundad uppfattning om huruvida undersökningen fungerar. Utgående från analysen borde det framgå hur examinanden förstår begreppet lycka och tanken om dess mätbarhet och jämförbarhet. Det finns ett klart samband mellan punkterna 8.1. och 8.3., och det är önskvärt att examinanden förmår diskutera relationen mellan den subjektiva sidan av lycka och undersökningens kriterier. Att diskutera den finländska kulturens särdrag i den här kontexten ska speciellt i goda svar på ett relativt smidigt sätt hänga samman med den syn examinanden för fram i punkt 8.1. Då kan finländarnas lycka i den här undersökningen ses som ett uttryck för att samhället fungerar väl snarare än för individens upplevelse av lycka. Å andra sidan är det möjligt att argumentera för att finländarna är genuint lyckliga och att den tysthet och tvärhet som utomstående lägger märke till, om de ens ses som utmärkande drag för finskhet, bara är en del av vårt sätt att vara och leva tillsammans. De här dragen är därmed inte ett hinder för lycka, utan kanske rentav möjliggör den lycka, som kommer till uttryck till exempel när man njuter av stillheten i naturen.

Svaret på varje punkt är en essä, där alla dimensioner i den ovannämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

8.1.

I ett 3-poängssvar ger examinanden någon form av svar på kriterierna för lyckan och svaga motiveringar för sitt svar.

I ett 5-poängssvar tar examinanden på ett relevant sätt ställning till huruvida undersökningens kriterier fungerar.

I ett 8-poängssvar kan examinanden kombinera sin syn på lyckans mätbarhet med sin analys av huruvida undersökningens kriterier fungerar. Examinanden ska åtminstone på någon nivå kunna gestalta svårigheten i att passa ihop den subjektiva upplevelsen av lycka med undersökningens objektiva kriterier.

8.2.

I ett 3-poängssvar formar examinanden någon form av argument om den finländska kulturens särdrag i förhållande till resultaten av undersökningen.

I ett 5-poängssvar beskriver examinanden på ett relevant sätt den finländska kulturens särdrag och dess förhållande till undersökningens resultat.

I ett 8-poängssvar kombinerar examinanden på ett följdriktigt sätt sin presentation av den finländska kulturens särdrag med analysen av lyckobegreppet och av huruvida undersökningskriterierna fungerar.

8.3.

I ett 3-poängssvar för examinanden fram något problem som rör mätandet av lycka.

I ett 5-poängssvar förstår examinanden skillnaderna mellan den subjektiva upplevelsen av lycka och objektiva "lycklighetsmätare" eller motiverar vilka svårigheter som är förknippade med att mäta lycka.

Ett 8-poängssvar är en följdriktig presentation som beaktar svårigheten i att mäta den subjektiva sidan av lycka och besvärligheten i att välja eventuella objektiva kriterier.

9. *Öknens döttrar* (30 p.)

I GLP15 ansluter sig uppgiften till punkterna "den finländska kulturens mångfald och minoritetskulturer i Finland" och "växelverkan mellan kulturer och civilisationer samt monokulturalismens omöjlighet" i kursen Kulturens inverkan på människans livsåskådning (LK4). Liknande innehåll finns i kursen Det kulturella arvet och identiteten (LK4) i GLP03.

Uppgiften handlar om kulturella skillnader mellan Somalia och Finland och om hur en person som flyttar från Somalia till Finland kan förhålla sig till dem. Materialet består av ett utdrag ur Nura Farahs roman *Öknens döttrar* (Aavikon tyttäret, Otava 2014) samt delar av en intervju med Farah i programmet Aamun kirja [Morgonens bok] i Yles morgon-tv 20.2.2014.

9.1.

Det finns fler betydande skillnader mellan Finland och Somalia som gäller kultur och samhälle: majoritetsreligion, språk, folkens historia samt levnads- och naturförhållanden, maktstrukturer, näringar, familje- och släktstrukturer, relationen mellan man och kvinnor, barnuppfostran, inställning till utbildning. Examinanden behöver inte behandla alla skillnader, men i ett gott svar avhandlas de mångsidigt och beskrivs träffsäkert.

Svaret på punkt 9.1. är en utförlig essä och alla dimensioner i den tidigare nämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 4-poängssvar nämner examinanden några träffande kulturskillnader.

I ett 8-poängssvar beskriver examinanden olika kulturskillnader på ett mångsidigt sätt.

I ett 12-poängssvar beskriver examinanden olika kulturskillnader på ett mångsidigt och följdriktigt sätt. Hen behandlar skillnaderna i enlighet med frågeställningen ur en invandrares perspektiv och gör insiktsfulla iakttagelser i eller utanför materialet.

I ett svar som är värt högsta poäng kan examinanden fördjupa sitt svar till exempel genom att göra iakttagelser utanför materialet eller genom att behandla uppgiften ur ett historiskt perspektiv.

9.2.

Uppgiften handlar om assimilering eller anpassning som inom forskningen kallas ackulturation. Ackulturation är vanligen en process med flera olika skeden. I allmänhet tillägnar sig en invandrare först majoritetskulturens språk och handlingsmodeller och först därefter mer djupgående värden och normer. I ett gott svar behöver examinanden inte ta upp anpassningens karaktär av process, men att gå in på den här aspekten är till fördel. Inom forskningen analyseras flera olika sätt att förhålla sig och anpassa sig till kulturella skillnader. Man talar till exempel om assimilation, integration, separation och marginalisering. För fulla poäng räcker det att svaret detaljerat går in på två olika förhållningssätt, men det är till fördel att behandla ännu fler. Examinanden behöver inte kunna de teoretiska beteckningarna på förhållningssätten, men de ska vara tydligt och igenkännbart beskrivna.

Svaret på punkt 9.2. är en omfattande essä och alla dimensioner i den tidigare nämnda tabellen ska beaktas i bedömningen.

I ett 4-poängssvar beskriver examinanden insiktsfullt ett förhållningssätt eller flera förhållningssätt mera riktgivande.

I ett 8-poängssvar särskiljer examinanden klart minst två förhållningssätt och beskriver dem på ett insiktsfullt sätt.

I ett 12-poängssvar diskuterar examinanden följdriktigt och mångsidigt minst två olika förhållningssätt. Examinanden konkretiserar sin beskrivning med belysande exempel eller genom att berätta om en invandrares sociala kontext.

I ett svar värt högsta poäng fördjupar examinanden sitt svar till exempel genom att beakta anpassningens karaktär av process eller invandrares ålder, kön, familjesituation, utbildning eller någon annan faktor som spelar en viktig roll för anpassningen.